

7. 2. 2014

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Ještě jednou k uplatňování pohledávek z pozastávek v insolvenčním řízení

V článku publikovaném 27. května 2013[1] jsme s odkazy na judikaturu Nejvyššího soudu přiblížili povahu pozastávek a způsob, jakým by dle našeho mínění měly být tyto specifické pohledávky zhotovitelů ze smluv o dílo přihlašovány v insolvenčním řízení zahájeném vůči objednateli. Článek vyvolal reakci JUDr. Ing. Ivana Rotta, který s presentovaným výkladem a způsobem uplatňování pohledávek z pozastávek v insolvenčním řízení nesouhlasí.[2] Dovolíme si proto tuto stručnou reakci.

Tomaier Legal
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Pro přehlednost zrekapitulujme, že pozastávkou je zejména v oblasti stavebnictví míněna část ceny díla (obvykle v rozsahu 5 až 10 %), k jejíž úhradě objednatelem nedochází již po řádném provedení a předání díla, ale až po splnění dalších sjednaných podmínek, jimiž jsou nejčastěji uplynutí záruční doby a skutečnost, že se v záruční době nevyskytnou žádné vady díla, popřípadě dojde k jejich řádnému odstranění zhotovitelem.

Pokud je v situaci, kdy je dílo již provedeno, avšak záruční doba ještě neuplynula (a pozastávka tedy ještě nemohla být uvolněna), zjištěn úpadek objednatele, zhotoviteli nezbývá než uplatnit svoji budoucí pohledávku v insolvenčním řízení. Jelikož vyplacení pozastávky závisí na skutečnostech, o nichž nelze předem s určitostí tvrdit, že nastanou, zhotoviteli nezbývá než přihlásit pohledávku z pozastávky jako pohledávku vázanou na odkládací podmínku. Až do doby, než dojde ke splnění sjednaných podmínek, totiž pohledávka zhotovitele, tj. právo na zaplacení pozastavené části ceny díla, ještě neexistuje. To s sebou samozřejmě přináší riziko, že pokud v případě prohlášení konkursu na majetek objednatele nedojde ke splnění odkládací podmínky do vydání rozvrhového usnesení, pohledávka nebude zařazena do rozvrhu, a tedy ani uspokojována (neboť i nadále zůstává pohledávkou podmíněnou).[3]

Právě popsany přirozený projev a důsledek právní povahy pozastávky se JUDr. Rott pokouší vyloučit, a to (i) výkladem pozastávky jako dohody o odložení splatnosti pozastavené části ceny díla, (ii) argumentem o nemožnosti (nesplnitelnosti) odkládací podmínky, která by měla způsobovat neplatnost právního úkonu jako celku, a konečně (iii) odkazem na zásadu, podle které insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen. Žádný z uvedených argumentů při pozornějším zkoumání neobstojí.

Jak konstantně judikuje Nejvyšší soud, ujednání o pozastávce není dohodou o pouhém odložení splatnosti části ceny díla, nýbrž ujednáním o vzniku práva na její zaplacení.[4] Až do splnění sjednaných podmínek zhotovitel vůči objednateli žádnou pohledávku nemá - žádná taková pohledávka neexistuje, přičemž předem ani není jisté, zda vůbec vznikne. Žaloba, kterou by se zhotovitel před splněním odkládací podmínky vůči objednateli domáhal vyplacení pozastávek, by musela být zamítnuta.[5] Jedině tato konstrukce odpovídá pozastávce jako nástroji ochrany

objednatele, jemuž slouží jako jistota splnění závazků zhotovitele ze záruky za jakost. Dohodou o pozastávce je řádné splnění povinností zhotovitele plynoucích z poskytnuté záruky za jakost integrováno do ujednání o vzniku práva na zaplacení ceny díla. Objednatel tak získává nejen právo odpovídající záruce za jakost, ale - v rozsahu pozastavené části ceny díla - i jistotu pro případ, že zhotovitel záruční vady díla odstraňovat nebude. Pouhé odložení splatnosti by tento účinek nemělo, neboť i zhotovitel, který by své povinnosti neplnil, by se v takovém případě stal věřitelem objednatele.[6]

Nesouhlasíme ani s úvahou JUDr. Rotta o nesplnitelnosti odkládací podmínky, která by měla způsobovat neplatnost ujednání o pozastávce. Ani prohlášení konkursu na majetek objednatele totiž nemožnost plnění nezpůsobuje (pouze oprávnění uplatňovat práva ze záruky za jakost díla přejde na insolvenčního správce objednatele). Zhotoviteli tudíž nic nebrání, aby reklamované vady dále řádně odstraňoval a splnil tak předpoklady pro uvolnění pozastávky.[7] I pokud by se splnění podmínky skutečně stalo nemožným, nejednalo by se o nesplnitelnost počáteční, nýbrž následnou, která však na platnost ujednání nemá žádný vliv.[8]

Povaha pozastávky, která plyne z hmotného práva, není zahájením insolvenčního řízení ani prohlášením konkursu na majetek objednatele dotčena. To si zhotovitel musí uvědomit již při přípravě přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení a zejména při formulaci odkládací podmínky. Dokud nebude odkládací podmínka splněna, pohledávka zhotovitele zůstane i v insolvenčním řízení podmíněnou. Důvod pro revizi těchto závěrů nepředstavuje ani insolvenční zákon a jeho výslovně formulované základní zásady. Naopak, právě z aplikace těchto zásad plyne nutnost posuzovat věřitele s pohledávkami vázanými na podmínku odděleně od ostatních věřitelů. Je nasnadě, že věřitel s pouhou „potenciální“ pohledávkou nemůže mít v insolvenčním řízení stejné postavení jako věřitel, jehož pohledávka již existuje a jako taková byla zjištěna. Připuštění možnosti uspokojování věřitelů s pohledávkami z pozastávek před splněním sjednaných podmínek (tj. ještě před vznikem jejich pohledávky) by tyto věřitele zvýhodňovalo, což by současně představovalo nepřípustný zásah do práv dlužníka i práv jeho věřitelů s nepodmíněnými pohledávkami. Skutečnost, že ke splnění odkládací podmínky nemusí do vydání rozvrhového usnesení vůbec dojít, je okolností skutkovou, která nemůže mít dopad na posouzení právní povahy pozastávky a na pravidla rozdělování výtěžku zpeněžení majetkové podstaty.

S ohledem na výše uvedené lze zhotovitelům při sjednávání smlouvy o dílo doporučit, aby v případě požadavku objednatele na zajištění plnění povinností plynoucích ze záruky za jakost upřednostnili jiný institut než pozastávky (např. bankovní záruku). Pokud by přesto bylo nutné pozastávku sjednat, pak je třeba věnovat patřičnou péči formulacím smlouvy o dílo, a to i v návaznosti na možnou insolvenční situaci objednatele. V opačném případě budou zhotovitelé muset nést riziko změny poměrů včetně případného úpadku objednatele či dokonce jeho zániku. To je totiž úděl všech věřitelů, jejichž pohledávky jsou vázány na odkládací podmínku.

Jan Tomaier,
advokát

Matúš Hanuliak,
advokát

[Tomaier Legal advokátní kancelář s.r.o.](#)

Classic 7 Business Park
Jankovcova 1037/49
170 00 Praha 7

Tel.: +420 224 217 777

e-mail: office@tomaierlegal.cz

[*] Autoři se ve své praxi specializují na insolvenční právo a právní vztahy ve stavebnictví.

[1] Tomaier, J., Hanuliak, M.: Uplatňování pohledávek z pozastávek v insolvenčním řízení. epravo.cz, 27. května 2013. Text dostupný >>> [zde](#).

[2] Rott, I.: Reakce na článek: Uplatňování pohledávek z pozastávek v insolvenčním řízení. epravo.cz, 24. října 2013. Text dostupný >>> [zde](#).

[3] Srov. ustanovení § 305 odst. 6 insolvenčního zákona, podle něhož „pro zařazení do rozvrhu je u pohledávek vázaných na podmínku rozhodný stav ke dni vydání rozvrhového usnesení.“

[4] Srov. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. 32 Cdo 2076/2007: „Ujednání o pozastávce upravuje ve stanoveném rozsahu vznik práva na zaplacení (části) ceny díla, a nikoli vznik splatnosti, jak nesprávně dovodil odvolací soud. Za použití pravidel výkladu, upravených v ustanovení § 266 obch. zák., zejména též výkladu gramatického a logického, k jinému závěru dospět nelze. Je třeba rozlišovat vznik práva na zaplacení a splatnost tohoto práva (nároku).“ V rozsudku ze dne 30. dubna 2009, sp. zn. 23 Cdo 3084/2007, Nejvyšší soud České republiky výše uvedený závěr výslovně potvrdil i v případě pozastávky na záruční vady. Shodné závěry obsahuje i rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 4928/2007: „Odvolací soud naproti tomu správně dovodil, že ujednání stran smlouvy o dílo o úhradě pozastavené částky neupravuje splatnost této pozastavené části ceny díla, ale upravuje vznik práva žalobce na zaplacení této části ceny díla, a to v souladu s dispozitivním ustanovením § 548 odst. 1 obch. zák. Neuplatní se proto ustanovení § 14 odst. 1 písm. g) zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání.“

[5] Možnost uplatnění takové pohledávky v insolvenčním řízení je toliko důsledkem výslovného zákonného svolení obsaženého v ustanovení § 173 odst. 3 věte první insolvenčního zákona: „Přihlásit lze i pohledávku nesplatnou nebo pohledávku vázanou na podmínku.“

[6] K tomu srov. analogicky § 2108 ve spojení s § 2615 odst. 2 nového občanského zákoníku („Do odstranění vady nemusí [objednatel] platit část [ceny díla] odhadem přiměřeně odpovídající jeho právu na slevu.“), resp. ustanovení § 439 odst. 4 ve spojení s § 564 zrušeného obchodního zákoníku („Do doby odstranění vad není [objednatel] povinen platit část [ceny díla], jež by odpovídala jeho nároku na slevu, jestliže by vady nebyly odstraněny.“). Ani v těchto případech se nejedná toliko o

odložení splatnosti, ale podmínění vzniku práva zhotovitele na zaplacení ceny díla odstraněním jeho vad.

[7] Pokud by žádné vady reklamovány nebyly, pohledávka z titulu pozastávky by vznikla uplynutím sjednané záruční doby.

[8] Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. února 2011, sp. zn. 33 Cdo 3758/2009: „Zatímco důsledkem nemožnosti (nesplnitelnosti) odkládací podmínky v době vzniku právního úkonu je jeho neplatnost, následná nesplnitelnost odkládací podmínky nezpůsobuje zánik závazkového právního vztahu ve smyslu § 575 a násl. obč. zák.“ I rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. ledna 2006, sp. zn. 33 Odo 753/2004, na které se odvolává JUDr. Rott, řeší toliko otázku nesplnitelnosti počáteční: „Závisí-li právní následky (účinky) právního úkonu (smlouvy) na splnění podmínky, platí, že podmínka nesmí být v době právního úkonu nemožná (nesplnitelná). Zatímco k nemožné podmínce rozvazovací se nepřihlíží a právní úkon jako celek zůstává nedotčen (srov. § 36 odst. 1 věta druhá ObčZ), důsledkem nemožnosti (nesplnitelnosti) odkládací podmínky je neplatnost právního úkonu jako celku.“

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)
- [Odstoupení od smlouvy v insolvenčním řízení](#)
- [Zřízení exekutorského zástavního práva - právní rámec, dopady a judikatura](#)
- [Novela nařízení o insolvenčním řízení nabyla účinnosti - jaké přinesla změny?](#)